

UOT 371

Sahib Əmirxan oğlu Məmmədov
pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru
Mingəçevir Dövlət Universitetinin
pedaqogika və psixologiya kafedrasının dosenti, əməkdar müəllim

HEYDƏR ƏLİYEVİN MULTİKULTURAL VƏ TOLERANTLIQ SİYASƏTİ

Сахиб Амирхан оглы Мамедов
доктор философии по педагогике
доцент кафедры педагогики и психологии
Мингячевирского Государственного Университета
Заслуженный учитель

МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛЬНАЯ И ТОЛЕРАНТНАЯ ПОЛИТИКА ГЕЙДАРА АЛИЕВА

Sahib Amirkhan Mammadov
doctor of philosophy in pedagogy
associate professor of department of Pedagogy and psychology
at Mingachevir State University,
Honored teacher

MULTICULTURAL AND TOLERANT POLICY OF HEYDAR ALIYEV

Xülasə. Məqalədə müasir Azərbaycan gənclərinin həyatında milli dəyərlərin və mənəvi keyfiyyətlərin mühüm əhəmiyyət kəsb etdiyindən bəhs edilir. Azərbaycan xalqının ən nəcib keyfiyyətlərindən olan multikulturalizm və tolerantlığın həyatımızda mühüm yer tutduğundan və ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin həyatının və fəaliyyətinin bu sahədə bazis nümunə olduğu qeyd olunmuşdur. Onun uzaqgörən siyasəti sayəsində Azərbaycan dünyada fəal mövqe və söz sahibidir.

Açar sözlər: *tolerantlıq, multikulturalizm, etnik qruplar, siyasət, qloballaşma, mədəniyyət, dövlət, din, xalq, gənc*

Резюме. В статье повествуется о том, что национальные ценности и нравственные качества имеют важное значение в жизни современной азербайджанской молодежи. Было отмечено, что толерантность и мультикультурализм одно из важных качеств характера азербайджанского народа. В то же время отмечено, что жизнь и деятельность нашего общенационального лидера Гейдара Алиева являются ярким примером в этой сфере. Благодаря его дальновидной политике Азербайджан имеет активную позицию и голос во всем мире.

Ключевые слова: *толерантность, мультикультурализм, этнические группы, политика, глобализация, культура, государство, религия, народ, молодежь*

Summary. The article says that national values and moral qualities are important in the life of modern Azerbaijan youth. It was noted that the life and activities of our national leader Heydar Aliyev are a vivid example in this area. Thanks to his forward-looking policy, Azerbaijan has an active position and voice in the world.

Key words: *tolerance, multiculturalist, ethnic groups, politics, globalization, culture, state, religion, people, youth*

Ümummilli Lider Heydər Əliyevin müd-rik siyasəti nəticəsində demokratiyanın ayrılmaz hissəsi olan multikultural dəyərlər bu gün dövlət siyasətinin ən önəmli istiqamətlərindən birinə çevrilmişdir. Artıq Azərbaycan multikulturalizmi cənab İlham Əliyev tərəfindən müdrikcəsinə

inkışaf etdirilməklə dünya üçün bir nümunəyə çevrilib. Azərbaycan tolerantlığının, multikulturalizminin özünəməxsusluğu həm də onun tarixi kökləri ilə bağlıdır.

Azərbaycan ərazisində müxtəlif dövrlərdə mövcud olmuş dövlətlərdə də multikultural dəyərlərə loyallıq münasibət bəslənilib. Bu dəyərləri sistemləşdirib, siyasi və hüquqi bir bazanın yaradılması isə XX əsrin sonlarında Ümummilli Lider Heydər Əliyevə nəşib olmuşdur. Ulu Öndər ikinci dəfə hakimiyyətə qayıtdıqdan sonra müstəqilliyimizin ilk dövründə də bu sahədə dəqiq ideoloji hədəfi seçdi. Belə ki, əsrlər boyu Azərbaycanda formalaşmış çoxmədəniyyətlik ənənəsini inkışaf etdirib, onu keyfiyyətə yeni müstəviyə keçirdi. Konstitusiyanın 25-ci maddəsində bildirilir: “Dövlət irqindən, milliyətindən, dinindən, dilindən, cinsindən, mənşəyindən, əmlak vəziyyətindən, qulluq mövqeyindən, əqidəsindən, siyasi partiyalara, həmkarlar ittifaqlarına və digər ictimai birliklərə mənsubiyyətindən asılı olmayaraq hər kəsin hüquq və azadlıqlarının bərabərliyinə təminat verir. İnsan və vətəndaş hüquqlarını və azadlıqlarını irqi, milli, dini dil, cinsi, mənşəyi, əqidə, siyasi və sosial mənsubiyyətə görə məhdudlaşdırmaq qadağandır” [2].

Azərbaycan xalqı bu bəşəri dəyərləri yüz illərlə qoruyaraq gələcək nəsillərə ötürüb, Azərbaycanda bütün dinlərə və digər millətlərə mənsub olan toplumlara tarixən tolerant münasibət bəslənilib. Tolerantlıq hər kəsin fərqli ifadə tərzinə hörmətlə, ziddiyyət təşkil etsə belə, onun fikirlərinə dözümlü yanaşmaqdır. Bu isə Azərbaycanın milli-mədəni, mənəvi dəyərləri, tarixi ənənələri və bütövlükdə türk millətinin xarakteri ilə bağlı olan məsələdir.

Hər bir xalqı, milləti yaşadan və mövcudluğunu şərtləndirən səbəblərdən biri onun adət-ənənələri, milli-mədəni irsidir. Adət-ənənələrimiz uzun illər ərzində qəlibləşərək bu günümüzdə gəlib çatıb. Bu günədək onları, müxtəlif təzyiqlərə baxmayaraq, qoruyub bizə çatdırıblarsa, elə də onları gələcək nəslə çatdırmalıyıq. Biz onları yazılmayan qanunlar adlandırırıq. Elə şeylər var ki, onları dillə demək, qanunla yoluna qoymaq olmur. Məsələn, heç bir qanunda insanların bir-birinə yaxşılıq etməsi barədə maddə yoxdur. Qədim zamanlarda bəzi insanlar bir-birinə əl tutmağa, kömək etməyə çalışıb. Adət-ənənələrimizin hər birinin qayəsində əl tutmaq,

yardım etmək, kədərinə və sevincinə şərik olmaq anlamı dayanır.

Azərbaycanın folklor, musiqi və təsviri sənət əsərlərində Novruz adət-ənənələri geniş və hərtərəfli şəkildə təzahür etdirilmişdir. Ulu öndər Heydər Əliyev Novruz bayramı ilə əlaqədar demişdir: “Novruz bizim ümummilli bayramımızdır. Mən hesab edirəm ki, indi artıq müstəqil Azərbaycan üçün bu bayramdan əziz bayram ola bilməz” [3].

Bütün bunlar bir daha təsdiq edir ki, yüz illər boyu yüksək mənəvi-əxlaqi və etnik-dini tolerantlıq ənənələrinin qorunub saxlandığı Azərbaycanda ayrı-ayrı xalqlar, dinlər və etiqadlar arasında qarşılıqlı hörmət, etimad və qardaşlıq münasibətləri mövcuddur. Onlar bütün əlamətdar günləri, o cümlədən multikultural ənənələrin daşıyıcısı olan Novruz bayramını böyük coşqu ilə qeyd edirlər. Bu baxımdan Novruz həm də onların bir araya gəlməsində mənəvi bağlantı olaraq geniş imkanlar yaradır. Eyni zamanda, xalqımız tarixin bütün mərhələlərində olduğu kimi, digər xalqların mədəni ənənələrinə də hörmətlə yanaşmışdır. Müstəqil Azərbaycan dövlətinin multikultural dəyərlərə söykənən mədəni nailiyyətləri xalqımızın uzun illər yaşatdığı, nəsillərdən nəsillərə ötürdüyü milli-mənəvi dəyərlərin əsasında formalaşmaqdadır.

Milli azlıqların hər birinin inkışaf yolu Azərbaycanla bağlıdır. Sevincini, kədərinə, uğurunu yerli xalqla bölüşən bu azlıqları həm də əsrlərin ruh birliyi qovuşdurur. Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, UNESCO-nun və İSESCO-nun xoşməramlı səfiri, Milli Məclisin deputatı, Azərbaycanın birinci xanımı Mehriban Əliyeva çıxışlarının birində bildirmişdir: “Ölkəmizin mədəniyyəti burada yaşayan xalqların qarşılıqlı birliyinin, sintezinin qovuşuğudur. Əgər onlar olmasaydı, mədəni irsimiz belə zəngin, mükəmməl olmazdı. Bundan sonra min il də keçsə, milli azlıqlarla azərbaycanlılar həmişə bir yerdə olacaqlar” [4].

Bizim mədəniyyətimiz, əxlaqımız bu istiqamətə yönəlmişdir. Bizim düşüncəmiz belədir ki, din ayrı, millət ayrı olan xalqlar bir-biri ilə mehribanlıq, dostluq şəraitində yaşamaqlıdır. Onda tərəqqi də, inkışaf da olacaq. Biz azərbaycanlılar gözümüzü dünyaya açandan ətrafımızda digər millətlərin nümayəndələrini görmüşük və onlara öz doğmalarımız kimi baxmışıq. Bunu

bizə daha çox multikultural mədəniyyətimiz təlqin edir.

Ölkəmizdə multikultural dəyərlərə söykənən mədəniyyət formalaşmışdır. Bizim Azərbaycanda yaşayan millətlərlə ortaq mədəni dəyərlərimiz var.

Ümummilli Lider Heydər Əliyev demişdir ki, Azərbaycanın zənginliyi həm də burada yaşayan müxtəlif xalqların sayının çoxluğu ilə səciyələndirir. Bu gün ölkəmizdə mövcud olmuş tolerantlıq və multikulturalizm mühitinin daha da güclənməsində Ulu Öndər Heydər Əliyevin böyük xidmətləri olub və bu siyasət dövlət başçısı İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir.

Tolerantlığı azərbaycançılıq ideologiyasının ayrılmaz tərkib hissəsi sayan Ulu Öndər dəfələrlə bəyan etmişdir ki, milli-dini müxtəlifliyə dözümlü yanaşma, ölkənin bütün vətəndaşlarına bərabər hüquqların verilməsi Azərbaycanın demokratiya yolu ilə inkişafının əsas prinsiplərindən birini təşkil edir.

“Azərbaycan Respublikasının ən böyük sərvəti, bəlkə də ən birinci sərvəti burada uzun illər bir yerdə yaşamış, dostlaşmış, qardaşlaşmış müxtəlif xalqların birliyi” [5] – deyən Heydər Əliyev bizim cəmiyyət olaraq bəşəri dəyərlərə münasibətimizin ən orijinal və aydın izahını vermiş, Azərbaycanı milliyyətdən və dinindən asılı olmayaraq müxtəlif xalqların nümayəndələrinin doğma vətəni adlandırmışdır.

Problemin aktuallığı. Heydər Əliyev irsi həmişə öz aktuallığı və faydalılığı ilə diqqət mərkəzində dayanır.

Problemin yeniliyi. Məqalədə Heydər Əliyevin multikultural və tolerantlıq siyasəti diqqət mərkəzinə gətirilmişdir.

Problemin praktik əhəmiyyəti. Məqalə magistrantlar, doktorant və dissertantlar üçün faydalı olacaqdır.

Ədəbiyyat:

1. 2016-cı ilin Azərbaycan Respublikasında “Multikulturalizm ili” elan edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamı, Bakı, 11.01.2016.
2. “Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası”, -Bakı, 2015.
3. Azərbaycan dövlət müstəqilliyinin 10-cu ildönümünə həsr olunmuş müşavirədə Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin giriş və yekun nitqi, Bakı, 02.10.2001.
4. Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban Əliyevanın Bakıda keçirilən Ümumdünya Mədəniyyətlərarası Dialoq Forumunda çıxışı, -Bakı, 2011.
5. Heydər Əliyev. Müstəqilliyimiz əbədidir, 20-ci cild. -Bakı, 2007.

E-mail: mehdiyevaulviyya@gmail.com

Rəyçilər: *ped.elm.dok., prof. İ.H. Cəbrayilov*
ped.ü.fəls.dok. İ.B. Əmirəliyeva

Redaksiyaya daxil olub: 03.07.2023